

TEST
(30 punktów)

Przeczytaj teksty I oraz II i wykonaj zadania do nich.

Tekst I

Ryszard Kapuściński

Autoportret reportera

1. Są różne podróże. Większość ludzi – statystyki mówią, że aż dziewięćdziesiąt pięć procent – wyjeżdża po to, aby odpocząć. Chcą mieszkać w luksusowych hotelach na skraju plaży i smacznie jeść. A czy to będą Wyspy Kanaryjskie, czy Fidżi, jest dla nich sprawą drugorzędną. Młodzi ludzie chętnie podróżują wyczynowo, podejmują na przykład próby przejechania Afryki z północy na południe albo przepłynięcia Dunaju kajakiem. Nie interesują ich ludzie spotkani po drodze, ich celem jest sprawdzenie się i satysfakcja z pokonywania trudności. Niektóre podróże wynikają z charakteru pracy lub z przymusu – przemieszczanie się pilotów samolotów i uchodźców to także swoisty rodzaj podróżowania. Dla mnie najcenniejsze są podróże reporterskie, etnograficzne¹, antropologiczne², których celem jest lepsze poznanie świata, historii, przemian, które się dokonują, a potem dzielenie się zdobytą wiedzą. Wymagają one skupienia i uwagi, ale dzięki nim mogę lepiej zrozumieć świat i rządzące nim prawa.

2. Otóż najczęściej określiłbym swoją profesję jako bycie tłumaczem. Tylko tłumaczem nie z języka na język – ale z kultury na kulturę. Jeszcze w 1912 roku Bronisław Malinowski³ zwrócił uwagę, że świat kultur nie jest światem hierarchicznym (było to wówczas bluźnierstwo dla wszystkich eurocentryków), że nie ma kultur wyższych i niższych, że wszystkie są równe, tylko po prostu – różne.

Jest to tym bardziej prawdziwe dziś, w naszym wielokulturowym świecie, tak bardzo zróżnicowanym, ale w którym poszczególne kultury coraz silniej są ze sobą powiązane i wzajemnie się przenikają. Rzecz w tym, aby między kulturami udało się stworzyć stosunki nie zależności i podległości, ale porozumienia i partnerstwa. Tylko wówczas jest szansa, aby w naszej rodzinie człowieczej nad wszystkimi wrogościami i konfliktami górę brały zgoda i życzliwość. Na swoim małym, mikroskopijnym odcinku chciałbym się do tego przyczynić i oto – dlaczego piszę.

3. Reporter pracuje na zasadzie akumulatora: ładuje, zbiera, wchłania w siebie tę całą rzeczywistość, gromadzi materiał, więc wtedy nie ma czasu na pisanie. Paradoks mego zawodu polega na tym, że literatura bierze się z podróży, ale sama podróż uniemożliwia pisanie. Bo podróż jest czasem zbyt cennym, sytuacja podróży jest zbyt cenna, by pisać. (...)

I zwykle po tej podróży, która jest zbieraniem, gromadzeniem, trzeba wejść w język literatury, w słowo – przedstawić swój sposób myślenia, odczuwania, swoją wrażliwość. Bo w trakcie podróży człowiek mówi innymi językami, słyszy inne języki; zbierając materiał, nastawiony jest na coś innego. A tutaj, by napisać polski tekst, trzeba poczytać Żeromskiego, Prusa, Nałkowską – piękną polską prozę, która wprowadza z powrotem w nasze obrazowanie, nasze słownictwo; pozwala „zasiedzieć się” w gatunku.

---

¹ Etnograficzny – od etnografia: dyscyplina naukowa zajmująca się kulturą ludową różnych społeczeństw i grup etnicznych.

² Antropologiczny – od antropologia: dziedzina naukowa zajmująca się badaniem człowieka w kontekście społecznym, historycznym, ekonomicznym i kulturowym.

³ Bronisław Malinowski (1884-1942) – polski antropolog i podróżnik, od 1910 roku studiował, a następnie i pracował na Uniwersytecie Londyńskim, większość prac opublikował w języku angielskim.

4. To pytanie – dlaczego nie piszę o Polsce – jest pytaniem dyżurnym i zwykłym odpowiadać na nie z głębokim przekonaniem, że to bardzo dobrze, iż nie piszę o Polsce. Uważam bowiem, iż polska literatura, jak i każda inna, powinna poszerzać swój horyzont, przekraczać granice narodowych opłotków. (...) Otóż uważam się za kogoś – bardzo jestem z tego dumny – kto wnosi nowe wątki do naszej literatury narodowej, patriotycznej, powstańczej, okupacyjnej, partyzanckiej itd., itd., ale pozbawionej właśnie wątków ogólnoludzkich w pojęciu geografii człowieka, geografii ludzkości.

Fragmenty książki R. Kapuścińskiego *Autoportret reportera* (2013)

Zadania do tekstu I

Zadanie 1. Wpisz numery części tekstu (1, 2, 3, 4), które odpowiadają na następujące pytania dotyczące zawodu i pisarstwa R. Kapuścińskiego.

- A _____ Czym wyróżnia się pisarstwo R. Kapuścińskiego na tle literatury polskiej?
- B _____ Jak R. Kapuściński postrzega swoją misję zawodową?
- C _____ Jak R. Kapuściński ocenia różne rodzaje podróżowania?
- D _____ Jakie są etapy pracy reportera?

2 punkty

Zadanie 2. Odpowiedz na podstawie 1. części tekstu, co zdaniem R. Kapuścińskiego tracą ludzie, którzy podróżują w celach wypoczynkowym i wyczynowym.

- A Ludzie, którzy podróżują w celu wypoczynkowym _____
_____
- B Ludzie, którzy podróżują w celu wyczynowym _____
_____

2 punkty

Zadanie 3. R. Kapuściński określa swój zawód jako *bycie tłumaczem (...) z kultury na kulturę*. Wyjaśnij, na czym polega taki zawód. Zapisz swoją wypowiedź w 1-2 zdaniach.

_____
_____
_____

2 punkty

Zadanie 4. Zaznacz na podstawie 2. części tekstu te poglądy, które można przypisać R. Kapuścińskiemu.

- A Wszystkie narody świata pod względem kulturowym tworzą zhierarchizowaną piramidę.
- B Wszystkie narody świata pod względem kulturowym tworzą wielobarwną mozaikę.
- C W globalnym świecie kontakty między różnymi narodami stają się coraz bardziej intensywne.
- D Tylko podporządkowanie jednych narodów innym może przewyciężyć konflikty we współczesnym świecie.

1 punkt

Zadanie 5. Określ na podstawie 3. części tekstu, czy wymienione czynności dotyczą pracy R. Kapuścińskiego. Obok każdej czynności wpisz TAK lub NIE.

	Stwierdzenie	TAK/NIE
A.	Systematyczne ładowanie akumulatorów.	
B.	Bezpośredni kontakt z opisywanym zjawiskiem.	
C.	Gromadzenie materiału.	
D.	Codzienne pisanie w czasie podróży.	
E.	Porozumiewanie się w różnych językach.	
F.	Wzorowanie się podczas pisania na stylu romantyków.	

3 punkty

Zadanie 6. Jaka opinia jest zawarta w wypowiedzi R. Kapuścińskiego: *Uważam bowiem, iż polska literatura [...] powinna [...] przekraczać granice narodowych opłotków?* Zapisz swoją interpretację w 1-2 zdaniach.

---

2 punkty

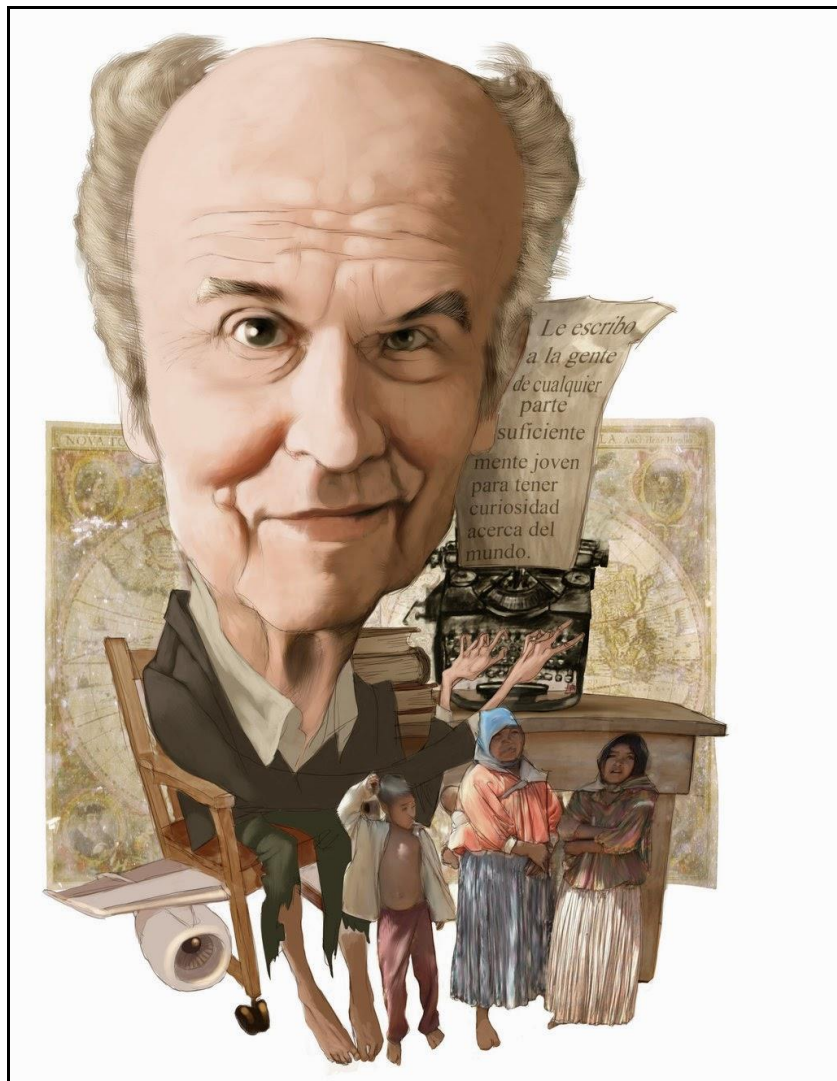
Zadanie 7. Władysław Stanisław Reymont w 1894 roku odbył inny, niewymieniony w podanym tekście, typ podróży i opisał go w reportażu. Uzupełnij tytuł tego reportażu wyrazem z tabeli.

Tytuł reportażu: _____ do Jasnej Góry

Ekspedycja	Eskapada	Pielgrzymka	Przejażdżka	Tułaczka	Tournée
------------	----------	-------------	-------------	----------	---------

1 punkt

Zadanie 8. Odszukaj na podanym plakacie cztery elementy graficzne, które charakteryzują osobowość i pisarstwo R. Kapuścińskiego. Wpisz do tabeli nazwy tych elementów oraz wyjaśnij, co, Twoim zdaniem, one oznaczają.

	Element graficzny	Charakterystyka osobowości i pisarstwa R. Kapuścińskiego
1.		
2.		
3.		
4.		

4 punkty

Suma punktów za zadania 1-8 - _____

Tekst II

Ryszard Kapuściński

W cieniu drzewa, w Afryce

Wieczorem cisza pod drzewem jest tylko pozorna. W rzeczywistości wypełnia ją wiele najróżniejszych głosów, dźwięków i szmerów. Dobiegają one zewsząd – z wysokich gałęzi, z okolicznego buszu, spod ziemi, z nieba. Lepiej, żebyśmy w takiej chwili byli blisko siebie, czuli obecność innych, bo to dodaje otuchy i odwagi. Afrykanin cały czas czuje się zagrożony. Na tym kontynencie natura przybiera tak monstrualne i agresywne postacie, nakłada tak mściwe i budzące trwogę maski, takie zastawia na człowieka pułapki i zasadzki, że żyje on w poczuciu niepewności jutra, w lęku i trwodze. Wszystko występuje tu w formie zwielokrotnionej, rozpasanej, histerycznie przesadzonej. Jeżeli jest burza – pioruny wstrząsają całą planetą, a błyskawice rozrywają niebo na strzępy, jeżeli ulewa – z nieba wali się lita ściana wody, która za chwilę zatopi nas i wgniecie w ziemię, jeżeli susza – to taka, która nie zostawia kropli wody i umieramy z pragnienia. W stosunkach natura – człowiek nie ma tu nic, co by je łagodziło – żadnych kompromisów, stanów pośrednich, gradacji. Cały czas tylko zmaganie, walka, bój na śmierć i życie. Afrykanin to człowiek, który od urodzenia do śmierci przebywa na froncie, walcząc z wyjątkowo nieprzychylną naturą swojego kontynentu, i już sam fakt, że żyje i potrafi przetrwać, jest jego największym zwycięstwem.

Więc jest wieczór, siedzimy pod wielkim drzewem, jakaś dziewczyna podaje mi szklaneczkę herbaty. Słyszę ludzi, których twarze, mocne i lśniące, jakby wyrzeźbione w hebanie, wtopione są w nieruchomą ciemność. Niewiele rozumiem z tego, co mówią, ale ich głosy są poważne i przejęte. Mówiąc, czują się odpowiedzialni za historię swojego ludu. Muszą ją przechowywać i rozwijać. Nikt nie może powiedzieć: przeczytajcie naszą historię w książkach. Bowiem takich książek nikt nie napisał, nie ma ich. Nie istnieje ona poza tą, którą potrafią teraz tu opowiedzieć. Nigdy nie powstanie ich historia zwana w Europie nauką i obiektywną, ponieważ ta, afrykańska, nie zna dokumentów i zapisów, a każde pokolenie, słuchając przekazywanej im wersji, zmieniało ją i zmienia, przekształca, modyfikuje i ubarwia. Ale przez to, wolna od ciężaru archiwów, od rygoru danych i dat, historia osiąga tu swoją najczystsza, krystaliczną postać – postać mitu.

Fragment reportażu *W cieniu drzewa, w Afryce* ze zbioru R. Kapuścińskiego *Heban* (1998)

Zadania do tekstu II

Zadanie 9. Zaznacz poprawną odpowiedź.

Fragment *W cieniu drzewa, w Afryce* jest przykładem reportażu, ponieważ autor...

- A formułuje na podstawie faktów tezę, którą potem uzasadnia argumentami.
- B odtwarza przebieg opisywanych zdarzeń, cytując relacje uczestników.
- C opisuje sytuację, której był naocznym świadkiem lub uczestnikiem.
- D podaje w nim szczegółową sytuację gospodarczą i polityczną kraju.

1 punkt

Zadanie 10. Uzupełnij poniższe zdania. W miejscu (1) wpisz nazwy środków artystycznych, a w miejscu (2) wyjaśnij ich funkcję w tekście.

A. W opisie natury R. Kapuściński stosuje (1) _____, np. *nakłada*
(...) *maski, zastawia na człowieka pułapki*, chcąc w ten sposób pokazać, (2) _____

B. Natomiast nagromadzenie (1) _____, np. *pioruny wstrząsają całą*
planetą, błyskawice rozrywają niebo w strzępy, ma zilustrować, (2) _____

4 punkty

Zadanie 11. Określ na podstawie tekstu, które z podanych w tabeli pojęć jest dla Afrykanina najważniejszą wartością. Uzasadnij swój wybór, podając dwa argumenty z tekstu.

indywidualizm   równość   wolność   wspólnota   religijność

Najważniejszą wartością dla Afrykanina jest _____, ponieważ:

1. _____
2. _____

3 punkty

Zadanie 12. Podkreśl dwie nazwy uczuć, które wyrażają stosunek R. Kapuścińskiego do mieszkańców Afryki w podanym fragmencie: *Afrykanin to człowiek, który od urodzenia do śmierci przebywa na froncie, walcząc z wyjątkowo nieprzychylną naturą swojego kontynentu, i już sam fakt, że żyje i potrafi przetrwać, jest jego największym zwycięstwem.*

LITOŚĆ   PODZIW   POGARDA   STRACH   SZACUNEK   ZAZDROŚĆ

1 punkt

Zadanie 13. Od podanych nazw krajów, o których pisał R. Kapuściński, utwórz nazwy mieszkańców w liczbie pojedynczej oraz mnogiej.

Nazwa państwa	Mieszkaniec – l. pojedyncza	Mieszkańcy – l. mnoga
Indie		
Etiopia		

2 punkty

Zadanie 14. Uzupełnij tekst odpowiednimi bezokolicznikami z tabeli.

liczyć, opisywać, pogłębić, poznać, relacjonować, zaliczyć, zanurzyć się, zapoznać

Do najwybitniejszych tekstów reportażowych epoki pozytywizmu należy _____
Listy z podróży do Ameryki H. Sienkiewicza. Jak na literata z Warszawy zrobił coś
niesamowitego: zamiast _____ Amerykę, siedząc cały czas w pokoju hotelowym,
postanowił _____ w amerykańską mentalność, by bliżej
_____, czym jest ten kraj.

2 punkty

Suma punktów za zadania 9-14 - _____

Suma punktów za test - _____